

organizational achievements. *Journal of Knowledge Management*, 2023, 27(5), P.1366-1389.

12. Wang, H., & Peng, G. The Merging of Knowledge Management and New Information Technologies. In *Collaborative Knowledge Management Through Product Lifecycle: A Computational Perspective*. Singapore: Springer Nature Singapore. 2023. P.229-283

13. Wang, L., Zhang, X., Su, H., & Zhu, J. A comprehensive survey of continual learning: Theory, method and application. 2023

14. Washburn, J. J., Teachman, B. A., Gaudiano, B. A., Penberthy, J. K., Peris, T. S., Davison, G. C., & Hollon, S. D. The central role of lifelong learning and humility in clinical psychology. *Clinical Psychological Science*, 2023, 11(4), P.744-756.

Руслана ЧП

кандидат психологічних наук, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ У ПРОЦЕСІ ДІАЛОГІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Становлення особистості майбутнього фахівця в умовах сучасних соціокультурних викликів передбачає створення умов професійно-особистісного самовизначення студентів у процесі вищої професійної освіти. В умовах сьогодення актуалізується проблема діалогізації освітнього простору, необхідність формування в освітньому процесі діалогічної культури студентів.

Парадигму діалогу, як зазначає Г. Балл, можна вважати невід'ємною рисою, атрибутом сучасного гуманізму. Завдяки працям М. Бубера, М. Бахтіна та інших учених поняття «діалог» зазнало переосмислення. Відтак, діалогічними вважають тип відносин індивідуальних або групових суб'єктів, котрий передбачає не лише взаємну повагу і настановлення на співпрацю, а й щирю готовність конструктивно скористатися у цій співпраці думками й пропозиціями один одного і навіть, за достатніх підстав, істотно змінити свої позиції.

Психологічним механізмом реалізації такої готовності постають внутрішні діалоги, які розгортаються у психіці індивіда [1, с. 12].

Досліджуючи сутнісні аспекти діалогу, Г. Радчук розглядає освітній діалог як інноваційну гуманітарну технологію професійного становлення особистості у закладах вищої освіти, як активну форму навчання і водночас як форму спілкування. Діалог визначається як простір розширення людського ресурсу, як адекватна і культурно доцільна інтегративна гуманітарна технологія, що дозволяє знаходити особистісний ресурс, визначаючи можливості конструювання цілісного становлення особистості в освітньому процесі [4].

У діалозі відбувається самовизначення, саморозвиток і викладача, і студента, виникають стосунки нового типу: стосунки співпраці у досягненні спільної мети і співтворчості. Співбуття двох (і більше) індивідів, занурених у процес вищої професійної освіти, створює унікальні можливості становлення особистості професіонала. Діалогічні стосунки у процесі навчання неминуче приводять до зміни соціальних ролей викладача і студента та становлення таких суб'єктних позицій, коли викладач не стільки вчить, скільки створює умови для самоактуалізації особистості студента, здійснюючи смислопокладання в освітній процес [4].

На думку М. Боришевського, потреба у самовизначенні, саморозкритті та самореалізації у взаємозв'язку з образом Я, з його часовими проєкціями (минуле, сьогодні, майбутнє) є тією реальною психологічною основою, на якій відбувається становлення індивіда як суб'єкта саморегуляції власної активності, становлення особистості [2, с. 171].

У контексті суб'єктно-вчинкової парадигми суб'єктність є такою онтопсихологічною ознакою, яка виокремлює людину з-поміж інших сущих, надає їй якісної своєрідності. На думку В. Татенка, бути суб'єктом – означає бути джерелом активності, дії, думки, цінностей і смислів, хотіти і могли починати причинний ряд із самого себе, виходити за межі наперед визначеного, бути спроможним відповідально перетворювати світ і себе у цьому світі за власними проєктами, враховуючи соціальні і природні закони світобудови [5, с. 329].

Суб'єктна позиція студента пов'язана з актуалізацією смислопошукової діяльності в освітніх ситуаціях, що сприяє становленню нових смислових структур, котрі раціоналізуються та емоційно проживаються та переживаються учасниками процесу, подією наповнюються та осмислюються. У цій ситуації і педагог, і студент починають взаємодіяти у єдиній самоорганізованій системі, що спрямована на спільний пошук щодо осягнення освітнього змісту [4].

Як слушно зауважує М. Боришевський, саморегуляція поведінки, починаючи від найпростіших поведінкових актів, дій і закінчуючи найскладнішою формою – вчинком, здійснюється відповідно до певних вимог, норм, взірців; важливе значення має те, якою мірою елементи когнітивної основи саморегуляції належать до структури особистісних смислів суб'єкта саморегулювання. Саморегуляція поведінки виявляється у потребі й умінні критично оцінювати та контролювати свою поведінку, довільно спрямовувати, перебудовувати власні дії і вчинки з урахуванням можливих наслідків для оточення і себе, прагненні до дотримання соціально цінних і особистісно значущих норм, правил міжособистісних взаємин [2, с. 194].

Розвиток діалогічності студента розглядається як рух від уміння слухати та розуміти інші точки зору до уміння вступати в діалог, відстоювати свою точку зору, і, що дуже важливо, навчитися сумніватися в своїй точці зору та бути відкритим для безлічі поглядів інших людей. Здатність викладача вести діалог із студентами безумовно пов'язана з його особистісними властивостями, стильовими характеристиками діяльності та спілкування, з гуманістичними ціннісними установками. Найважливіші з них – гуманістична спрямованість його особистості, її спонтанність, відкритість та автентичність [4].

Оскільки співпраця зі студентами передбачає потребу в самопізнанні, самоаналізі та самоактуалізації, постає проблема готовності до діалогу учасників освітнього процесу, що розглядається науковцями як один з універсальних показників становлення індивіда як особистості.

Не менш важливою, на думку науковців, є проблема формування егалітарних цінностей у гендерній культурі студентської молоді через віковий пік

статевої самоідентифікації. Неодмінною умовою розвитку егалітарних орієнтацій є організація діяльності особистості у відповідному соціокультурному просторі [3].

Зокрема О. Кікінежді розкриває особистісно-егалітарний підхід щодо формування егалітарної свідомості та самосвідомості молоді з метою її успішної адаптації до особистісного, професійного та громадянського самоздійснення. Як зазначає учена, егалітарна соціалізація є співзвучною практиці особистісно-орієнтованого (ненасильницького) підходу в освіті як найбільш прогресивної та продуктивної спільноти рівноправних індивідуальностей різної статі. Відтак, положення особистісно-егалітарного підходу як базової стратегії соціалізації охоплюють реалізацію ідеї рівноправ'я статей та їх взаємозамінність; утвердження егалітарного світогляду: гендерна компетентність як обізнаність із нормативами статевої поведінки, гендерну чуйність як створення умов для повноцінного розвитку представників різної статі попри статеві стереотипи та упередження та гендерну толерантність як повагу до основоположних прав та свобод людини [3].

Концептуальні підходи науковців, які виокремлюють особистісну і соціальну ідентичність як складову образу Я, спонукають до дослідження гендерної ідентичності як особистісного утворення у структурі Я-концепції особистості, що інтегрує якості унікальної, неповторної індивідуальності та відображає особливості міжособистісної взаємодії із членами групи, що визначатимуть у майбутньому прийняття, засвоєння та моделювання статевої поведінки у системі домінуючих чи егалітарних цінностей соціокультурного простору.

О. Кікінежді наголошує на створенні егалітарного освітнього середовища на засадничих принципах рівноцінності та паритетності статей. Егалітарне освітнє середовище передбачає створення і забезпечення умов партнерських стосунків між статями, вільних від укорінених традиційних стереотипів, що значно посилить психологічну безпеку студентської молоді і стане ключем до розвитку особистості, відкритої до різних культур із пріоритетом рівності у всіх

сферах життя, широким діапазоном особистого життєвого вибору та самореалізації. Здається очевидним, що психологічна безпека є найважливішою умовою повноцінного навчання студентів, зміцнення та підтримки їх психологічного здоров'я, а ключ до досягнення психологічного комфорту учасників освітнього процесу полягає у створенні егалітарного освітнього середовища [6].

Відтак, діалогізація освітнього простору, переосмислення традиційних стереотипних уявлень, створення гендерно-справедливого середовища як безпечного, розширення можливостей гендерного самовизначення особистості на засадах рівності прав і можливостей статей є необхідними умовами професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців. У контексті діалогізації освітнього простору важливим, на нашу думку, є звернення до проблеми формування егалітарних цінностей у гендерній культурі та виявлення соціально-психологічних чинників становлення егалітарної особистості.

Оскільки в освітньому процесі діалог розглядається як спосіб життєдіяльності суб'єктів освіти, а їх взаємодія набуває рис міжособистічного спілкування, постає проблема формування діалогічної культури студентів в освітньому процесі, що потребує подальших наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г. О. Сучасний гуманізм та його діалогічні орієнтири. *Психологія і суспільство*. 2006. № 3. С. 7–31.
2. Боришевський М. Й. Дорога до себе : від основ суб'єктності до вершин духовності : монографія. Київ : Академвидав, 2010. 416 с.
3. Кікінежді О. М. Егалітарна особистість у сучасному соціопросторі *Психологія особистості*. 2015. №1 (6). С. 51 – 62.
4. Радчук Г. К. Аксіопсихологія вищої школи : монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. 380 с.
5. Татенко В. О. Суб'єктно-вчинкова парадигма в сучасній психології. Людина. Суб'єкт. Вчинок. Філософсько-психологічні студії / за заг. ред. В. О. Татенка. Київ : Либідь, 2006. С. 316–358.

6. Kikinezhdі O. M., Zhyrska Halyna Ya., Chip R. S., Vasykеvych Y. Z., Hovorun T. V. Psychology of the Gender-Equitable Environment: Research of Problems. *Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment*, 2020. No. 8. P. 538–547. URL : <https://www.scopus.com/sourceid/21100784273>

Ольга РАДЧЕНКО

*кандидат педагогічних наук, Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна*

Віта БАРАН

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Тернопільський
національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

**УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ УПРОВАДЖЕННЯМ
ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ
ПРОЦЕС ЗЗСО**

Стрімкий розвиток інноваційних технологій зумовлює низку освітніх реформ, адже формування нового суспільства можливе лише за масштабних інвестицій в освіту і врахування нею вимог часу. Інноваційний розвиток освітньої сфери забезпечується шляхом оновлення змісту й організації освітнього процесу в ЗЗСО відповідно до сучасних вимог. Це обумовлює необхідність підвищення ефективності управління упровадженням інноваційних педагогічних технологій в освітній процес закладу загальної середньої освіти.

Питання управління упровадженням інноваційних педагогічних технологій в освітній процес ЗЗСО розглядалися сучасними вченими аспектно. Відмітимо, насамперед, дослідження таких науковців, як О. Боднар, Л. Ващенко, С. Волошина, М. Гладко, Л. Гнатюк, Л. Даниленко, Я. Заворотна, В. Крижко, Г. Максимчук, С. Немченко, Н. Островерхова та ін. Однак цілісно управління упровадженням інноваційних педагогічних технологій в освітній процес ЗЗСО вивчене недостатньо, що позначається на практичному вирішенні відповідних психолого-педагогічних та управлінських проблем.